

UN PROIECT CATASTROFAL

de dr. Gavril Iosif Chiuzbaian

Președintele Uniunii Juriștilor din România.

Titlul alarmant al demersului de față se referă la un proiect care, dacă ar fi realizat, ar transforma Roșia Montana și împrejurimile sale într-un veritabil peisaj selenar, determinând, printre numeroase alte consecințe dezastruoase (de ordin social, economic, cultural-istoric, juridic sau din perspectiva protecției mediului) dispariția celor mai multe specii de plante și animale rare din Munții Apuseni.

Pentru o mai bună înțelegere a fenomenului, nu ne vom limita doar la abordarea conotațiilor sale juridice. În consecință, ne propunem ca, în limitele spațiului tipografic, să prezentăm succint și problemele economice ale proiectului, riscurile financiare pentru România (incapacitatea de plată a Companiei mixte Roșia Montana Gold Corporation S.A. – RMGC – închiderea înainte de termen a minei, speculațiile bursiere etc.), riscul de mediu (poluarea pânzei freactice, ruperea barajului iazului de decantare sau alunecările de teren), riscurile unor dezastruoase pierderi de ordin social, cultural și istoric. La toate acestea să mai adăugăm și riscul, deloc de neglijat, al unor pierderi de imagine externă pentru România, așa cum s-a întâmplat, spre exemplu, în cazul accidentului de la Baia Mare.

O asemenea abordare complexă a proiectului Roșia Montana va fi posibilă prin prezentarea – fie și numai în rezumat – a punctelor de vedere exprimate de mai multe foruri științifice, printre care Academia Română (care a alertat toate instituțiile Statului în legătură cu „proiectul catastrofal din Apuseni”, cerând factorilor responsabili să împiedice realizarea lui), Academia de Studii Economice sau Universitatea Ecologică din București, la care vom adăuga și expertizele realizate de renumiți oameni de știință din străinătate. Nu va fi, desigur, lipsit de interes să aflăm și motivele pentru care importante instituții financiare au refuzat să participe la proiect. Astfel, după ce International Finance Corporation (IFC), o divizie a Băncii Mondiale, a anunțat că nu dorește să se implice în finanțarea proiectului de la Roșia Montana, Banca Regală a Canadei a refuzat la rândul ei să sprijine proiectul. Presa internațională a consacrat ample comentarii și reportaje despre Roșia Montana, iar aproximativ 1000 de oameni de știință din toată lumea au atenționat autoritățile române asupra gravelor riscuri privind poluarea mediului dar, mai ales, cu privire la pericolul care amenință vestigiile române din Apuseni.

În schimb, presa din România (cu câteva excepții notabile, printre care revista „AS”, „Curierul National” și „Bursa”) a tratat cu o suspectă rezervă cazul, înconjurându-l cu o veritabilă conspirație a tăcerii, iar unele ziare centrale – foarte active și chiar agresive atunci când interese obscure o cer – au oferit chiar cu generozitate (așa cum vom vedea) spații largi de publicitate – directă sau deghizată – în

favoarea celor interesați de realizarea proiectului. Abia la 10 iulie a.c. un oficial guvernamental se pronunță critic la adresa proiectului de la Roșia Montana. Este vorba chiar de domnul Adrian Nastase, prim-ministru al României, care a declarat presei (conform agenției Associated Press) că este „foarte neîncrezător” în proiectul canadian de exploatare a aurului de la Roșia Montana, întrucât există probleme legate de protecția mediului. „Am văzut raportul... și nu mi-a plăcut” a mai precizat Premierul, referindu-se la evaluarea făcută de Parlamentul României, care evidențiază riscurile ecologice în cazul derulării proiectului. Pentru o mai bună înțelegere a lucrurilor, să prezentăm mai întâi un scurt istoric și câteva date generale despre proiect. Comuna Roșia Montana (Alburnus Major în perioada romană), cuprinzând 16 sate, este situată în Tara Motilor din Munții Apuseni având aproximativ 4.000 de locuitori. Are 42 case cu valoare de patrimoniu, numeroase biserici aparținând diferitelor culte și un muzeu al mineritului, în care se poate vizita o galerie de mină romană.

Numeroasele vestigii romane și nu numai descoperite de-a lungul timpului – inclusiv de dată foarte recentă – au o valoare istorică deosebită.

Este de datoria noastră să reamintim ca Roșia Montana a dezvăluit, printre altele, documente epigrafice de excepțională importanță pentru istoria dreptului românesc. Este vorba de cele 25 de tablete cerate descoperite succesiv între anii 1786 și 1855 în minele de aur din localitate. Cercetătorii au estimat ca ele au fost ascunse în jurul anului 167 din cauza războiului cu marcomanii, prilej cu care localitatea a fost arsă, iar minele distruse.

Studiate de către istorici, filologi și juriști, tabletele au oferit informații inestimabile care au facilitat reconstituirea în linii generale a modului de formare a sistemului de drept daco-roman. Ele atestă influența dreptului roman în Dacia și împletirea lui cu elementele de drept autohton. Savantul german Th. Mommsen a publicat atât textul lor, cât și copia fidelă a fiecărei tablete în Corpus Inscriptionum Latinarum. Comuna Roșia Montana, care face obiectul primei concesiuni către compania R.M.G.C. (ca și comuna Bucium, care face obiectul celei de a doua concesiuni) este sit arheologic protejat prin Legea nr. 5/2000. Pe de altă parte, potrivit Chartei Internaționale pentru Conservarea și Restaurarea Monumentelor și Siturilor („Charta de la Veneția”), adoptată de ICOMOS în 1965, noțiunea de monumente istorice nu cuprinde doar opera arhitectonică singulară, ci și ansamblul arhitectonic urban sau rural care poartă mărturia unei civilizații particulare, unei evoluții distincte sau unui eveniment istoric. Deci nu este vorba doar de operele mari de creație, ci și de opere mai modeste, care în decursul timpului au dobândit o semnificație

culturală. Exact în această situație se afla centrul istoric din Roșia Montana, galeriile romane de exploatare a minereurilor aurifere, case din secolele al XVIII-lea și al XIX-lea. Să adăugăm și componentele unice ale patrimoniului natural aflate în zona: Piatra Despăcată, Piatra Corbului, Poiana cu narcise de la Negreleasa sau Detunata Goala. Dispariția acestui patrimoniu, care nu se va putea înlocui vreodată, trebuie evaluat ca o imensă pierdere pentru România. Costul acestui patrimoniu depinde de interesul țării în conservarea și valorificarea lui culturală. Pentru salvarea patrimoniului de la Roșia Montana s-au pronunțat aproximativ 1.000 de arheologi și istorici din țară și din străinătate, iar ICOMOS și istoricii din țară și din străinătate, iar ICOMOS a adoptat o rezoluție în acest sens în decembrie 2002. Din documentarea noastră a rezultat posibilitatea declarării zonei ca „Peisaj cultural evolutiv” și înscrierea ei ca atare în Patrimoniul UNESCO. Compania R.M.G.C., care a propus proiectul de la Roșia Montana este formată din Gabriel Resources Ltd (Canada) cu 80%, compania statului român Minvest S.A. (fosta Regie Autonomă a Cuprului Deva), cu 19,3% și alți acționari români reprezentând 0,7%. Licența în vederea exploatarea a fost dată de Guvern în 1999 pentru Minvest S.A. ca titular și R.M.G.C. afiliat.

În octombrie 2000 s-a produs transferul de licență, astfel ca R.M.G.C. a devenit titular, iar Minvest S.A. afiliat. Deci, Roșia Montana Gold Corporation S.A. a obținut licența fără licitație publică. Proiectul Roșia Montana – prezentat inițial în mai multe variante – prevede obținerea a 300 tone aur și a 1 600 tone argint din procesarea a 13 milioane tone minereu pe an, timp de 16,2 ani, minereu ce ar urma să fie exploatat în cariere deschise în patru masive (Cetate, Carnic, Orlea, Jig-Vladoaia). Realizarea proiectului presupune, printre altele, stramutarea sau relocarea a circa 2.000 de persoane, stramutarea a opt biserici, nouă cimitire, școli, grădinițe și dispensar medical, declassificarea unor case monumente istorice și distrugerea muzeului mineritului, inclusiv a galeriei la care ne-am referit. În urma escavarilor ar fi distruse masivele Cetate, Carnic, Orlea și Jig, în urma lor rămânând doar patru cratere. Printre „pagubele colaterale” s-ar număra monumentele naturale Piatra Corbului și Piatra Despăcată. Proiectul mai vizează ocuparea a 1.200 ha teren în localitățile Roșia Montana și Corna și formarea unui iaz de decantare, cu un baraj din steril înalt de 185 metri, la doar 2 km de Abrud. Chiar și din aceste puține date prezentate până acum se conturează potențialele efecte malefice ce ar rezulta din realizarea proiectului „Roșia Montana”, complexitatea și amploarea riscurilor pe care le presupune.

(Continuare din pag. 9: Myriam Shahaar)

Asta este și unul dintre motivele pentru care guvernul român actual, lipsit de viziune, pot justifica neîndemânarea lor. Populația este nepregătită să accepte avantajele libertății, deoarece regimul comunist a deteriorat mult din structura civilizației de pe plaiurile românești, din baza culturii etice, economice, politice, ale societății.

S.C.: Care considerați că este rolul celor aflați în afara granițelor în dezvoltarea României pe toate planurile: politic, cultural și economic?

M.S.: Românii care trăiesc în afara granițelor României și care-și iubesc și-și stimează țara de

origină, au datoria de-a încerca să fie demni de propriile lor sentimente. Obligații de-a ajuta? Da! Fie și cu un cuvânt! Nu au, după părerea mea, niciun drept să se amestece în efectuarea hotărârilor puterii executive românești. E suficient ca li se cere părerea la alegeri. În rest, măcar de s-ar purta ca niște soli demni ai poporului român.

S.C.: Sunteți membră Rotary, Zonta sau a vreunei loji de adopțiune?

M.S.: Nu.

(Continuare din pag. 14: Filme pe video.)

de difeite popoare, limbi și mentalități, întâlniri între contraste reciproce, iar ceea ce reușește să prezinte

acest film în primul rând, sunt marginalizarea, durerea și bucuria sălbatică - situații și sentimente care dau naștere la atât de cu totul speciala muzică țigănească. Și francezul o găsește până la urmă, o găsește pe propria sa "Nora Luca" - printre multă durere și multă bucurie...

Filmul acesta a fost premiat cu Leopardul de Argint pentru cel mai bun film și pentru cea mai bună actriță la Festivalul Filmului din Locarno în 1997 și cu Premiul Special al Juriului la Festivalul Filmului de la Montreal din 1997.

Regie: Tony Gatlif. În distribuție: Romain Duris, Rona Hartner, Izidor Șerban. Producție: Princes Film, 1997.

(Traducere din suedeză: Octavian Ciupitu.)